

Voorwoord	11
Algemene inleiding	13
1 Algemeen	13
2 Ethos en moraal	14
3 Normatieve ethiek en meta-ethiek	15
4 Op zoek naar de 'steen der wijzen	16
4.1 Stapstenen in een moeras?	17
4.2 Massieve burcht?	18
4.3 Winstgevend product?	21
4.4 Nader bekeken	22
4.4.1 Affectief-fysieke reacties	22
4.4.2 Opvorderend verhaal	23
4.4.3 Concrete realiteit	24
4.5 Een prisma	26
5 Ter afronding	27
Hoofdstuk 1. Het ethisch zinmodel	29
1 Zien: motivaties en context	29
1.1 Wat zijn motivaties?	30
1.1.1 Gedrag in meervoud	30
1.1.2 Kijken in de diepte	30
1.1.3 Kijken in de breedte	33
1.1.4 Achterom en vooruit kijken	35
1.2 De ethische uitnodiging bij de vraag naar de motivaties	44
1.2.1 Jezelf kennen: groeien in helderheid en onderscheiding	44
1.2.2 Jezelf bevragen: de kwaliteit van je dragende grond	48
1 Toetsen: op zoek naar een zin-vol referentiekader	51
1.1 Ethiek in een Babelse tijd	52
1.2 De mens als wil-tot-zingeving	54
1.2.1 De noëtische kern	56
1.2.2 Zinbetrokkenheid als gave en opgave	58
1.3 De inhoud van het noëtische geweten	61
1.4 Pinksteren en de onvoltooide toren van Babel	64
1.5 Personalisme	66
1.5.1 De integrale persoon in het centrum	66
1.5.2 Acht wezenskenmerken van de mens	68
1.5.3 'Bemin je naaste als jezelf'	71
1.6 Universele gezindheidsnormen of formele normen	76
1.7 Gezindheidsnormen op seksueel vlak	79
1.7.1 Minimale gezindheden en gezindheidsnormen	79
1.7.2 Kwaliteitsuitdagingen voor zinvolle seksualiteitsbeleving	83
2 Handelen: concreet beslissen en kiezen	88
2.1 Verhouding tussen gezindheid en handeling	89
2.2 Ethisch juist en onjuist	91
2.3 Hoe komen we ethisch juiste handelingen op het spoor?	92
2.3.1 Experimenten en wetenschappelijk onderzoek	93
2.3.2 Korte en lange termijn, individueel en sociaal domein	94

2.3.3	Het geringste onvermijdelijke kwaad	95
2.3.4	Concrete handelingsnormen	97
2.4	Het ethisch juiste: meer dan het efficiënte	99
2.4.1	Instrumentele effecthandelingen en intrinsieke zinhandelingen	100
2.4.2	Meer dan nodig	100
2.4.3	Minder dan nodig	102
3	Groeien	104
3.1	Realisme	104
3.2	Nuanceren	105
3.3	Profetisch en kritisch appel	106
4	Christelijke grond en horizon	108
4.1	Een goddelijke dynamiek	109
4.1.1	En God zag dat het zeer goed was	109
4.1.2	Mijn lief glanst en schittert	111
4.1.3	Uitnodiging om te leven als genietende mensen	113
4.2	Mensgeworden God	117
4.2.1	En het Woord werd vlees	117
4.2.2	Uitnodiging om te leven als corps-sujet	118
4.3	Vriendschap (philia) en de God van het Verbond	120
4.3.1	Ik zal er zijn voor jou	120
4.3.2	Uitnodiging om te leven als verbonden mensen	124
4.4	Bevrijdende God	125
4.4.1	Tot leven geroepen	125
4.4.2	Uitnodiging om te leven als bevrijde(nde) mensen	128
4.5	Het sacrament van het huwelijk	129
4.5.1	Radicale liefde	131
4.5.2	Uitnodiging om te leven als gezonden mensen	133
4.6	Het visioen als lichtbaken voor onderweg	138
	Hoofdstuk 2. Seksualiteitsbeleving bij tieners	143
0	Inleiding	143
0.1	Pubers, adolescenten en tieners	143
0.2	Ethos of feitelijke moraal	144
0.2.1	Seksuele ontwikkeling	145
0.2.2.	Seksueel gedrag bij jongeren	146
0.2.3	Waardenbeleving	149
0.2.4	Informatiebehoeften	151
0.3	De vier zinvragen als toetssteen	151
1	Zien: waarom gaan tieners seksuele relaties aan?	152
1.1	Subjectieve motivaties en weerstanden	152
1.1.1	Ingaan op seksueel contact	153
1.1.2	Hyperseksualiteit	156
1.1.3	Wachten met seksueel contact	159
1.2.	Sociale invloeden	161
1.2.1	Initiatieritueel	161
1.2.2	Sociale vanzelfsprekendheid	162
1.2.3	Gender-stereotypen	162
1.2.4	Ambivalente seksuele contacten	164
1.2.5	Massamedia	166

1.2.6	Sociale moeheid	169
1.2.7	De seksuele behoefte-theorie	170
2	Toetsen: zinvolle seksualiteit	172
2.1	Respect en gelijkwaardigheid	172
2.2	Waarachtigheid en trouw	173
2.3	Onderweg naar volwassen seksualiteit	174
3	Handelen: wat zijn de gevolgen van seksuele relaties bij tieners?	179
3.1	Psycho-affectieve en relationele groeikansen	179
3.2	Psycho-affectieve en relationele risico's	180
3.2.1	Te hoge verwachtingen - faalangst en doen alsof	181
3.2.2	Traumatisering	182
3.2.3	Seksualisering van de liefde	184
3.2.4	Cynisme en onbeduidendheid	184
3.2.5	Stagnatie	186
3.3	Seksueel overdraagbare aandoeningen	187
3.4	Tienerzwangerschappen	189
3.5	Abortus	192
3.6	Slordig anticonceptiegebruik	193
4	Groeikansen	195
4.1	Lichamelijk-seksuele groeiperspectieven	195
4.1.1	Geen schade toebrengen	196
4.1.2	Informeren en motiveren	196
4.1.3	Gelijkwaardigheid in de preventie	199
4.2	Emotioneel-relationele groei-opgaven	201
4.2.1	Inkadering in relationele en seksuele opvoeding	201
4.2.2	Relationele minimumvoorwaarden	202
4.2.3	Ter afronding	204
	Hoofdstuk 3. Homoseksuele relatiebeleving	207
0	Inleiding	207
0.1	Homofiel of homoseksueel: een kwestie van taal?	208
0.2	Aantal homoseksuelen?	209
0.3	Seksuele geaardheid als continuüm	211
0.4	Criteria?	212
1	Zien: persoonlijke ervaring en context van homoseksualiteit	214
1.1	Subjectieve betekenis: homoseksualiteit en zelfaanvaarding	214
1.1.1	Een langzame ontdekking	214
1.1.2	Holebi-onvriendelijk klimaat	215
1.1.3	Ouders van holebi's	216
1.1.4	Verwarring door homo-erotische dynamiek	218
1.1.5	Kwetsbare holebi-tieners	219
1.1.6	Concrete levensstijlen	221
1.2	Sociale betekenis: homoseksualiteit in de Westerse samenleving	222
1.2.1	Overdrijving van het seksuele verschil: natuur-denken en discriminatie	222
1.2.2	Relativering van het seksuele verschil: cultuur-denken en emancipatie	232
2	Toetsen: verschillende mensbeelden, verschillende oordelen	236
2.1	Religieuze standpunten rond homoseksualiteit	236

2.1.1	Een natuurwet-ethische benadering: 'intrinsiek ongeordend'	238
2.1.2	Antropologische benadering: 'een objectieve psycho-seksuele limiet'	244
2.1.3	Positieve scheppingsvisie: 'gewild door God'	249
2.2	Wetenschappelijke verklaringen	252
2.2.1	Biologische verklaringsmodellen	253
2.2.2	Psycho-sociale verklaringsmodellen	260
2.3	Een personalistische visie	269
3	Handelen: perspectief voor sociale integratie	270
3.1	Het belang van het seksuele verschil	271
3.2	Maatschappelijke visie op het belang van het seksuele verschil	274
4	Groeien: (homoseksuele) partnerrelaties onderweg	276
4.1	Losvaste relaties	277
4.2	Losse contacten	278
4.3	Besluit	279
	Hoofdstuk 4. Vruchtbaarheid in kinderen	281
0	Inleiding: het feitelijke ethos	281
1	Zien: motivaties en context van de kinderwens	282
1.1	Bewuste en onbewuste dynamieken	282
1.2	Motivaties in de kinderwens	283
1.2.1	Verlangen om tederheid te geven	283
1.2.2	Verlangen naar symbiose	284
1.2.3	Functielust	284
1.2.4	Teken van liefde	285
1.2.5	Bewijs van vrouwelijkheid en mannelijkheid	285
1.2.6	Schakel tussen verleden en toekomst	286
1.2.7	Sociaal prestige	286
1.2.8	Leven doorgeven	287
1.2.9	Zingeving	287
1.3	Angsten en weerstanden tegenover het kind	288
1.4	Het fantastische kind	290
1.4.1	Verwachtingsfantasme	290
1.4.2	Belang van het fantasme	291
1.4.3	Paradox van het fantasme	291
2	Toetsen: zinvolheid van de kinderwens	292
2.1	Van zwangerschaps- en verwekkingswens naar ouderschapsverlangen	292
2.1.1	Zwangerschaps- en verwekkingswens	293
2.1.2	Kinderwens	293
2.1.3	Ouderschapsverlangen en edelmoedig ouderschap	295
2.2	Geen kwantiteit, maar kwaliteit	296
3	Handelen: concrete realisatie van het ouderschapsverlangen	298
3.1	Verantwoord ouderschap	298
3.2	Indicaties voor verantwoord ouderschap	299
3.2.1	Relationele en familiale draagkracht	300
3.2.2	Zelfontplooiing en sociale contacten	302
3.2.3	Medische toestand	303

3.2.4	Eugenetische indicaties	303
3.2.5	Familiaal-economische indicaties	308
3.2.6	Macro-ethische overwegingen: demografie, ecologie en politiek	309
3.3	Vruchtbaarheidsregeling: anticonceptieve methoden	310
3.3.1	Vanuit een personalistische visie	310
3.3.2	De ideale methode	311
3.3.3	Objectieve factoren	312
3.3.4	Subjectieve factoren	316
3.3.5	Een individuele en relationele gewetensbeslissing	318
3.4	Vruchtbaarheidsregeling: kunstmatige voortplantingstechnieken	319
3.4.1	Therapeutische interventie	320
3.4.2	Respect voor het menselijk leven en statuut van het embryo	323
3.4.3	Proportioneel afwegen van alle risico's	326
3.4.4	Kinderen in homoseksuele partnerrelaties	328
3.5	Het belang van (seksuele) lichamelijkeheid: tussen naturalisme en culturalisme	334
4	Een open einde: groeien	336

Register339